

Hat évtized a tanári pályán és a tudomány útjain

In memoriam dr. Budai László¹

Az Eszterházy Károly Egyetem vezetősége és társadalma nevében megrendülten búcsúzom nagyra becsült kollégáinktól, dr. Budai László tanár úrtól, aki hosszú útra indult. Ez az útja azonban emberi-földi léptékkal nem mérhető. Mérhető viszont mindaz, amit életének 83 éve alatt tett. Ebből a 83 évből 60-at az oktatásban töltött. Hat évtized a tanári pályán és a tudomány útjain – még viharos történelmünkben is nagy idő, hát még egy alkotó ember életében.

A méltató, a visszaemlékező e ponton megáll, hogy elmondja: igen erős személyi érintettség van szavai mögött. Jómagam ugyanis egykori tanítványként, majd pedig előbb távoli, utóbb már közvetlen kol-

légaként tanúja lehettem Budai professzor úr pályájának. Forgassuk tehát vissza az idő kerekét, és vegyük számba az életút főbb állomásait.

Mindig büszkén emlegette származását: életének első 19 évét szülőföldjén, Jász-
apátiban töltötte. Itt végezte az elemi iskolát, majd a gimnáziumot. Autodidakta angolnyelv-tanulás után felvételt nyert az Eötvös Loránd Tudományegyetem magyar–
angol szakára. Diplomájának megszerzését követően, 1957-től gimnáziumi tanár előbb Egerben, majd Hatvanban. Már két megye szakfelügyeletét látta el, amikor 1970-ben az egri főiskola nem sokkal korábban megalapított Angol Tanszékére került, ahol öt év múlva tanszékvezető. Másfél évtizeden keresztül az ő neve fémjelezte az egri tanszéket. Az 1990-es évek elején másodállásban az ELTE Angol Tanszékén és a Besse-
nyei György Tanárképző Főiskolán is oktatott, majd 1992 és 2004 között a Veszprémi Egyetem professzora.

¹ Elhangzott 2017. május 30-án Egerben, a Felnémeti temetőben.

1997-ben az Eszterházy Károly Főiskola Magyar Nyelvészeti Tanszéke, pontosabban tanszékvezető elődöm, Vargáné dr. Raisz Rózsa meghívta, hogy tapasztalatával, szaktudásával segítse egyetemi magyar szakunk akkreditációját. Irányításával megalakult az Általános és Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék. 2004-től az egri intézmény professor emeritusa. Egészen tavalyig aktív részese volt intézetünk, karunk és főiskolánk életének, töretlen lendülettel, tettekkészséggel, bölcs derűvel, nagy-nagy élettapasztalattal – és újabbnál újabb ötletekkel.

Tanítványai előtt igen hamar tekintélyre tett széles körű tudásával, mindenképp előtt nyelvismeretével. Diákjai, kollégái egyaránt megtapasztalhatták ennek szerteágazó voltát: hét nyelvből tett nyelvvizsgát, de ennél többel került valamilyen szinten kapcsolatba. Igazi tanáregyéniség. Szigorú volt, legelőször is saját magával szemben, de a színvonalas teljesítményt ugyanúgy megkövetelte tanítványaitól is. Mindent megtett annak érdekében, hogy a legtöbbet hozza ki belőlük: szakszerű magyarázatai egyszersmind élvezetesekek is voltak, de nem hiányzott belőle a humor sem.

Aktív részese volt a szakmai közéletnek: bizottsági elnökségek, tagságok és egyéb megbízatások jelzik ezt a tevékenységét (többek között az MTA Miskolci Akadémiai Bizottsága Nyelv- és Irodalomtudományi Munkabizottságának, illetőleg Nyelvtudományi Munkabizottságának elnöke, az OKTV angol nyelvi versenybizottságának elnöke, az OPI angol nyelvi tantárgyi bizottságának elnöke, a TIT Heves megyei elnökségének tagja és szakosztályelnöke).

Tanulmányútnai ösztöndíjakhoz, kutatásokhoz, partnerkapcsolatok fejlesztéséhez kapcsolódnak (Nagy-Britannia, Amerikai Egyesült Államok, Svédország, Szovjetunió, Németország, Lengyelország stb.). Közülük kiemelkedik a Michigan Egyetemen eltöltött egy év, ahol Fulbright-ösztöndíjként nyelvészeti kutatómunkát végzett, illetőleg magyar és angol nyelvű előadásokat tartott. Már az 1970-es évek elején partnerkapcsolatot épített ki a dél-angliai Exeter főiskolájával, s ennek keretében lehetővé vált, hogy évente tíz-tíz egri, illetőleg pécsi angol szakos főiskolás egy hónapos tanulmányúton vegyen részt.

Hat évtized kutatómunkájának és tankönyvírói tevékenységének eredményeként generációk köszönhetik neki angolnyelv-ismeretüket. Tehetségét mutatja, hogy igen fiatalon, már a hatvanas években Jakabfi Lászlóval közösen összeállított első gimnáziumi tankönyvcsaládjá nagy sikert aratott: nemcsak pályázat díjnyertese, hanem a mindennapokban is jól használható, korszerű munka, amelyet újabbak követtek: a vendéglátó-ipari, majd a közgazdasági szakközépiskolák oktatási anyagai után érdekes újítás volt a programozott nyelvtani gyakorlatok gyűjteménye. Tíz évvel később ismét nívódíjas gimnáziumi sorozat – ez alkalommal Medgyes Péterrel közösen. Közben kimerültek a nyelvtanok: a gimnáziumok számára írt összefoglaló után átfogó szintaxis következett. Így csakhamar a hazai tankönyvírás egyik jeles személyiségévé vált. Szerencsésen ötvöződött munkásságában és annak eredményeiben a tudós nyelvész a tapasztalt nyelvpedagógussal, módszertani szakemberrel.

Professor emeritusként is lankadatlan hévvel folytatta nyelvtan- és tankönyvírói tevékenységét. Jó érzékkel megtalálta azokat a területeket, amelyek feldolgozása új eredményekkel és nem csekély gyakorlati haszonnal kecsegtet. Pusztán felsorolás formájában is bizonyítja ezt az utóbbi időszak példásan gazdag könyvtermése: *Az angol helyesírás szabályai* (Corvina Kiadó, 2004), *Az angol ige valenciája nyelvpedagógiai*

perspektívából (Líceum Kiadó, 2006), *Élő angol nyelvtan – Rendszeres kontrasztív grammatika* (Osiris Kiadó, 2007), *Az anyanyelv változó szerepe az idegennyelv-oktatásban* (Nemzeti Tankönyvkiadó, 2010), *Angol ige és igenév* (Publio Kiadó, 2012), *Angol–magyar igeosztályok, igevonzatok* (Publio Kiadó, 2012). Erényei közé tartozott a megújulni és megújítani tudás képessége, ami megmutatkozott többek között abban is, hogy nyelvkönyveinek szemlélete, módszertana mindig adott valamilyen érdekeset, újat, korszerűt. Erre is van friss bizonyítékunk a közelmúltból, a *Lépten-nyomon angolul* című, sok tekintetben rendhagyó nyelvkönyv (Líceum Kiadó, 2011). Fő célja a szókincsgyarapítás: közel ötszáz oldalon több mint 3500 szót dolgoz fel, sok-sok fényképpel, feliratokkal, dokumentumokkal, célszerűen látványos megoldásokkal. Legutóbbi – most már sajnos: legutolsó – munkái *A magyar mint idegen nyelv* című tankönyv (Líceum Kiadó, Eger, 2013), valamint ennek továbbgondolásával *A magyar mint idegen nyelv grammatikája* (L'Harmattan Kiadó, 2015) és *A magyar mint idegen nyelv grammatikája – Elmélet és gyakorlat* (Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 193. Tinta Könyvkiadó, 2016) című kötet, az utóbbi 720 oldalon.

Az életmű egészét tekintve 13 önálló könyv, 71 tankönyv, valamint 100-nál több tudományos szakkikk, tanulmány fémjelzi a rendkívül termékeny és eredményes alkotómunkát. Kitüntetései közül számára mindegyik kedves volt, de különösen az Országgh László-díjra volt büszke, a legfényesebb pedig a 2016-ban elnyert Magyar Arany Érdemkereszt.

Kedves tanár úr! Hosszú útra indulsz, melynek végét mi most még nem látjuk. Találkozunk majd egyszer, de addig is emlékedet megőrizzük – mi is, a kollégák, az egyetem –, és megőrzi több generációnyi tanítványod, időtálló munkáid révén pedig a magyar nyelvtudomány.

Isten nyugosztaljon!

Zimányi Árpád

